1940 ий
10
ОКТЯБРЬ
№ 90 (703)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла эллысе пролетарий-шамыч, ушнызаl



Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар-Ола Горком орган

КАЖНЕ КОМСОМОЛЬСКИЙ АКТИВИСТ ФИЗКУЛЬТУРНИК ЛИЙШАШ

Республикыштына спортивный общество-шамыч шке радамыштышт 21.400 физкультурникым иметлат. Нунын кокла гыч ятырже советский физкультурникын честьшым практически шуктен толыт. Колшо телым Москвашге колхозный физкультурный команда-шамычын Всесоюзный лыжвый соревнованийышт эртыш. Тиде соревнованийыште участвоватлыше колхозник физкультурник-шамыч: Наумов (Тор'ял), Соколов (Йошкар-Олинский район), Андреева, Кондратьева (Сотнур) начар огыл результатым ончыктышт.

„Учитель" обществын командыже-шамычат соревнованийлаште сай показательым ончыктышт. Кенгежым Куйбышев олаште „Учитель" физкульт-общество-шамычын Всесоюзный соревнованийышт эртыш. Тыште 800 метрыш курыжмаште Йошкар-Оласе „Учитель" обществын участникше-шамыч кокла гыч Соколов ден Максимова первый верым налыныт.

1940 ийысе соревнованийлаште спортын чыла видше дене нормым темыше-шамыч шагал огыл улыт. Первый разрядым 5 еҥ, кокымшо разрядым 42 еҥ да кумышо разрядым 133 еҥ иметлат.

Туге гынат, республикыштына физкультурный пашам кызытсе жапын требованийже марте вӧлтал шуктымо огыл. Республикыштына ленинско-сталинский комсомол радамыште 26.700 утла еҥ уло, Осоавиахим членыште 43 тӱжем еҥ шога. А физкультурный организаций-шамыч шке радамыштышт улыжат 21.400 еҥым гына иметлат. Тышечын ик выводым гына ышташ лиеш: республикыштына комсомольский, физкультурный да осоавиахимовский организаций-шамыч физкультура нерген але марте вообще гына ойлыштын жапым эртареныт, нуно шке членыштлан физкультурын значенийжым начар умылтареныт, физкультурный пашам массовый движенийыш савырышаш верч але марте нимогай мерым ыштен огытыл.

Физкультура да спорт паша дене республиканский комитетын руководительже-шамыч — Средин ден Злобин — физкультурный организацийын задачыжым начар шуктат. Злобин йолташ тений республикын ик районышкыжат миен огыл, районысо физкультурный организаций-шамычын состояннийышт нерген тудо нимом ок шинче. Мутат уке, физкультура да спорт паша дене республиканский комитетын руководительже-шамыч шке пашаштым перестроитлымашке кызытак огыт пиж гын, нуно республикыштына физкультурный пашам массовый движенийыш савырымаште нимогай руководствым пуэн огыт керт. Средин ден Злобин йолташ-шамычлан тидым раш умылман!

XVI Марийский областной комсомольский конференций физкультурный пашам массовый движенийыш савырышашлан посна кугу вниманийым ойырен. Райкомол ден первичный комсомольский организаций-шамыч физкультурный пашам виянгдымашке кугу вниманийым ойырышаш улыт. Кажне комсомольский активист физкультурный пашам массовый движенийыш савырымаште личный примерым ончыктышаш. Комсомольский активист тале лыжник лийшаш. Комсомольский активист ГТО значоклан нормым сдатлымаште чыла комсомолец-шамычлан, чыла несоюзный молодежлан примерым ончыктышаш улеш.

Кызыт шуко физкультурник-шамычын, даже посна чемпион-шамычын шкеныштын физкультурный инвентарьышт уке. Нуно добровольный общество-шамычлан але местком-шамычлан ӱшанат. Тыгай шонымашлан мучашым ышташ кӱлеш. Кажне физкультурникын шкенжын ечыже, конькийже да моло физкультурный инвентарьжат лийшаш.

Теле физкультурный сезонлан жап шукак кодын огыл. Кажне физкультурник теле сезонлан кызытак ямдылалтшаш. Ечым, коньковым, моло физкультурный инвентарым кызытак ямдылен шуктыман да физкультурный тренировкым кече еда эртарыман.

ВЛКСМ ЦК „Комсомольский активым физический ямдылымаш нерген" пунчалым луктын. Тиде пунчалым горкомол ден райкомол-шамычын шушаш черетан плевумыштышт обсуждатлашлан ВЛКСМ Обком указанийым пуэн. Плевумлаште комсомольский активист-шамыч физкультурный пашам виянгдымаште кузе практически участвоватлымышт нерген, кажне комсомолецым да несоюзный молодежым физкультурный движенийыш кузе шупшын толмышт нерген, физкультурный пашам умбакыже массовый движенийыш савырышаш верч мом ышташ шонымышт нерген делови то обсуждатлышаш улыт.







Октябрьский социалистический революцийын XXIII шо идалыкше лӱмеш социалистический соревнованийыш ушнышо комсомолец-стахановец-шамыч. Нуно паша нормыштым 150 процент да шагал огыл ден темаш шке ӱмбакышт обязательствым налыныт.

Снимкыште (шола гыч пурлашке): стахановка У. И. Ласточкина (Типографий), В. Н. Смелов (Мебельный фабрика) да П. Д. Антонова (Типографий) йолташ-шамыч.

Фото М. Чуршуковын.

Октябрь пайрем вашеш социалистический соревнований

Практически полшат

Косолапово. (Телефон дене). Район мучко Октябрь пайрем вашеш социалистический соревнованийым шарымаште комсомолец-шамыч инициативым налын шогат. Нуно шке ончылныштышт тыгай тӱҥ задачым шынденыт: колхозный ферма-шамычым укомплектоватлен шукташ, вольыклан шокшо вӱтам ямдылаш, государствылан кинде сдатлымаш планым жапыште темаш.

Теве „Йошкар кече" колхоз пеленсе первичный комсомольский организацийысе комсомолец-шамыч чылан ат колхозный пашаште практически полшат. Тиде колхоз кызыт чыла пасу пашам пытарен, ферма-шамычым укомплектоватлаш тӱҥалын.

„Звезда" колхоз пеленсе первичный комсомольский организацият чыла комсомолецым пашашке мобилизоватлен. Тиде организацийыште 12 комсомолец. Нуно колхозный ферма-шамычым укомплектоватлымаште да государствылан киндым сдатлымаште активно полшен шогат.

Школьный комсомольский организаций ден пионерский организаций-шамычат Октябрь пайрем вашеш соцсоревнованийыш ушненыт. Нуно шке ӱмбакышт тыгай обязательствым налыныт: 100 проценган успеваемость верч кучедалаш, дисциплиным кӱлеш кукшытыш нӧлташ, колхоз-шамычлан полшаш. Кызыт комсомолец да пионер-шамычын вийышт дене 40 гектар площадьыште кылтам скирдоватлыме. Пумаринский начальный школышто тунемше пионер-шамыч колхозын паренгыжым луктaш полшеныт.

А. Мачехина.

Налме обязательствыштым честь дене шуктат

Мемнан республикыште ятыр предприятийласе да колхозласе комсомольский организаций-шамыч Октябрьский революцийын XXIII идалыкше вашеш социалистический соревнованийыш ушненыт.

Теве „Производственник" артель (Йошкар-Ола) пеленсе комсомольский организацият Октябрь пайрем вашеш социалистический соревнованийыш ушнен да шке ӱмбакыже конкретный обязательствым налын:

—Паша нормым кече еда утыж дене темаш, продукцийым сай качество дене ыштен лукшаш верч кучедалаш. СССР Верховный Совет Президиумын 26 июньышто лукмо Указшым пудыртылшо-шамыч ваштареш решительно кучедалаш.

Тиде налме обязательствым илышыш пуртен шукташлан чыла комсомолец ден комсомолка-шамычым мобилизоватлаш.

Налме обязательствым ятыр комсомолка-шамыч честь дене шуктен толыт. Нуно ыштен лукмо продукцийыштымат саемденыт. Теве чемоданный цехыште ыштыше И. Бастракова йолташ кечаш паша нормым 130—150 процентлан тема. Булочный цехыште ыштыше С. Михеева йолташат паша нормым 130 процентлан тема.

Тиддеч посна комсомолец ден комсомолка-шамыч Октябрь пайремлан колхозный частушка-шамычым ямдылат. В. Волков ден Г. Волкова ятыр у муро-шамычым тунемыныт.

Тиде организацийын секретарьже Г. Волкова йолташ комсомолец-шамыч деке сай относитлалтеш, нунылан пашаште кушкашышт полша. Садланак организацийыште чылаже 10 стахановец да 5 ударник кушкыныт.

Но тиде успех дене але моктанаш ок лий, ончыкыжым стахановец-шамыч радамым куштымаште пашам ятыр ыштышаш улыт.

Т. Миклай.

Ял озанлык пашам тӱрыс пытараш

Звенигово. 4 октябрьыште Больше-Шигаковский сельсоветысе колхоз председатель-шамычын совещанийышт эртыш. Нуно тиде совещанийыште предоктябрьский социалистический соревнованийыш ушнен, шке ӱмбакышт тыгай обязательствым налын: чыла колхозышто ферма-шамычым план почеш организоватлаш да тӱрыс укомплектоватлаш, тугак фермысе вольыклан шокшо вӱтам ямдылаш. Октябрь пайрем марте чыла ял озанлык пашам тӱрыс пытараш.

Тиде обязательствым чыланат ик гай принимаитлышт да честь дене шукташ мутым пуышт. **И. Казаков.**

3.125 теҥге премиальный надбавка

„Изи Какшан" колхоз (Йошкар-Олинский район) 20 сентябрьыште 14,61 центнер йытын нӧшмым да 14 центнер йытын трестам 2 номер дене государствылан сдатлен. Сай качествan йытын продукцийым сдатлымыжлан 3.125 теҥге премиальный надбавкым налын.

Н. Янсонов.

Всеобщий воинский обязанность нерген Законым ешарыме нерген

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН УКАЗШЕ

СССР Верховный Советын 1939 ий 1 сентябрьыште приниматлыме, всеобщий воинский обязанность нерген Законым тыгай содержанийян статья-шамыч дене ешараш:

1. Действительный военный служблыш призыватлыме граждан-шамыч воинский частьлашке собственный таза вургемыштым чиен мияш, шке пеленышт ик пар йымал тувыр-йолашым, ўмбал ик тувырым але ўмбал курткым, ик брюкым, таза обувьым (кемым але ботинкым) шокшо пальтом але ватный курткым, головной уборкым да собственный вещьыштым опташлан мешакым иметлаш обязан улыт.

Воинский частьыш толмек, действительный военный служблыш зачислятлыме-шамычлан установитлыме норма дене казенный военный обмундирований пуалтеш, а призывник-шамычын собственный арверыштым воинский часть-шамыч призывникын действительный военный службышто лийме пўтынь жаплан войсковый складлаште аралаш налыт.

2. Рядовой ден младший начальствующий составым воинский часть-шамыч гыч запасыш увольнятлыме годым нунын кидыштышт улшо военный обмундированийн пўтынек войсковый складлашке сдатлалтеш, а нунылан нунын собственный вургемышт пöртылталтеш.

СССР Верховный Совет Президиум Председатель М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиум Секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1940 ий 4 октябрь.

Указым шокшын саламлат

Звениговo. (Телефон дене). 5 октябрьыште средний школышто тунемше комсомолец-шамычын погынымаш эртен. Нуно СССР Верховный Совет Президиумын 1940 ий 2 октябрьыште лукмо Указшым шокшын саламленыт. Школышто дисциплиным эшеат пеҥгыдемдаш, успеваемостьым кўлеш кўкшыташ вöлташ, прогульщик-шамыч ваштареш решительно кучедалаш—теве нунын конкретный обязательствышт.

Кызыт нуно тиде Указым колхозлаште умылтараш тўҥалыныт.

Тиддеч посна комсомольский актив кокла гыч 27 комсомолецым да ВЛКСМ райком пленум член-шамычым СССР Верховный Совет Президиумын Указшым умылтарымаш паша дене колхозлашке колтымо. Нуно тиде пашам кажне кечын эртарат.

В. Фомичев.

Колхозлаште умылтарат

СССР-ын Государственный Трудовой Резервше-шамыч нерген СССР Верховный Совет Президиумын Указшым да СССР Совнаркомын пунчалже-шамычым Йошкар-Олинский районысо молодежь кугу удовлетворений дене вашлийын.

„Авангард" колхозышто 5 октябрьыште комсомолец-шамыч несоюзный молодежь дене пырля комсомольский погынымашым эртарышт. Тиде погынымаште комсомолец-шамыч да несоюзный молодежь правительствын решенийжым шокшын саламлышт.

Т. Миклай.

* * *

Тыгак Цибикнурский сельсоветысе колхоз-шамычат тиде Указым шокшын вашлийыныт.

Теве „Уэмдыше" колхоз председатель Шмаков йолташ тыге ойлен:

— Мемнан колхоз кажне ийын Ремесленный да Железнодорожный Училищылашке, Фабрично-Заводской школлашке молодежь кокла гыч ятыр еҥым колташ тўҥалеш.

А. Ешметов.

Решенийым обсуждатлат

Ронга. (Телефон дене). Районысо первичный комсомольский организацийлаште ВЛКСМ XVI областной комсомольский конференцийын решенийжым кумдан обсуждатлаш тўҥалыныт.

„Родина" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште решенийым обсуждатлымек, комсомольский организаций шке ўмбакше тыгай обязательствым налын: партий ден правительствын шындыме задачыштым шуктен толмаште активно участвоватлаш, кажне комсомолецлан комсомольский поручением честно шукташ.

А.

* * *

Оршанка. ВЛКСМ XVI областной конференцийын решенийжым обсуждатлен, тудым илышыш практически пурташлан комсомольский организаций-шамыч шке ўмбакышт конкретный задачым налыныт.

„Куат" ден „Коминтерн" колхоз пеленсе комсомольский организацийласе комсомолец-шамыч тиде решенийым обсуждатлымек, нуно государствылан кинде сдатлыме планым жапыште темаш, пасусо чыла пашам кўчык срокышто пытараш шке ўмбакышт обязательствым нальыч.

З. Волкова.

Ленинын коммунистический мораль нерген ученийже

Ленинын РКСМ III-шо с'ездыште ойлымыжо—курымашлык. Кызытат тудо мемнан илышыштына да пўтынь пашаштына программа улеш. В. И. Ленин шке речьыштыже у советский еҥын характержым, тудын поведенийжым, вес семынже, коммунистический нравственностьын нормыжым пеш келгын да раш определитлен.

Нравственность — обществыште еҥын поведенийже. Нравственность нерген учений — тиде мораль. Классовый обществыште общий мораль лийын огеш керт. Посна класс шамычын шкевыштын моральышт уло. Коммунистический мораль — пашазе классын моральже. Тудо пўтынь шемер калыкым коммунизм верч кучедалаш туныкта. Ленинын ойлымыжо почеш нравственность тудо лиеш, кудо тошто эксплоататорский классым шалатен у коммунистический обществым ыштыше пашазе класс дене иктыш чумырен шога. Коммунизмым ыштен шуктымаш да пеҥгыдемдымаш верч кучедалмаш — коммунистический нравственностьын тўҥжö улеш.

Комсомолын кумышо с'ездыштыже В. И. Ленин тыге ойлен: „Молодежь Союзын задачыже — шкенжын практический деятельностьшым туге шындышаш, тунемын, организоватлалтын, чот чумырген, кучедалын, тиде молодежь шкенжым да тудын коклаште кö вождьым ужеш, чыламат воспитатлышаш, тудо коммунист-шамычым воспитатлышаш. Кызытсе жапысе молодежын воспитанийжын, образованийжын да ученийжын чыла пашаже тудын коклаште коммунистический моральым воспитатлымаш лийже", (Ленин, соч., XXV том, 390 стр.).

Тунам гражданский война мучашышке шуын ыле. Тиде войнаште комсомол шкенжын героический участийже дене кугу политический воспитанийым налын. Но капитализмын пережиткыже озанлыкыштат, сознанийыштат але ятыр кодын. Вет тудо жапысе молодежь капиталистический условиеш шочын да кушкын.

Капиталистический обществыште еҥын верже, тудын поведенийже класс-шамычын соотношенийышт ден кучедалмышт деч зависитла. „Капитализмын пирыла законжо тыгай — возен Ленин, — але тый весым грабитлет, але весе тыйым грабитла, але тый весылан пашам ыштет, але тудо — тыланет, але мый рабовладелец, але тый раб". (Ленинын соч., XXX т., 412 стр).

Капиталистический обществыште еҥын стремленийже—кеч могай средства дене шкенжын велым пойдараш, шкаланже веле карьерым ышташ. Ожно Западный Европышто капитализмын чотырак кушкаш тўҥалмыже годым, французский утопический социалист Шарль Фурье возен: „Капиталистический обществыште врач шукырак черланымым вуча, а прокурор — кажне ешыште судебный процессым. Архитектор чырык олам пытарыше пожар нерген шона, а стекольщик — чыла окнам кырен пытарыше шолем верген. Ургызо ден сапожник-шамыч тунам довольный улыт, кунам калык начар тканьым, начар ковавштым налеш, а вургем ден обувь кум пачаш шўкшемыт. Францийыште судым кучашлан ий еда 120 тўжем преступлений лийшашлык... Тыгеже цивилизованный обществыште кажне индивидуум коллектив дене войнан чарныдыме состоянийыштыже улеш" (5—6 №-ан „Молодой большевик" журнал гыч).

Капиталистический эллаште кызытат тыгай состояний. Царский Российыште молодежым воспитатлымаште буржуазный среда тудын сознанийжым локтылын, еҥ ден еҥым ваш-ваш тушман лиймашке конден шогеныт.

Октябрьский социалистический революций мемнан элыште капитализмым йöршынлан сўмырен да айдемын историйыштыже у эпохым, коммунистический строительство эпохым почын. Молодежь ден пўтынь советский калыкым коммунистический строительствыште коммунистический мораль духеш воспитатлыме условий кумдан шарлен.

Ленинын коммунистический мораль нерген кутырымыжлан 20 ий эртыш. Тиде жапыште советский калык Ленин—Сталин партийын вуйлатымыже дене кугу сеҥымаш-шамычышке толын. Ме ынде у полосаш, социалистический строительствым завершитлыме да постепенно коммунизмыш вончымо полосаш пурен улына. Ленинын коммунистический нравственность нерген ученийже шуко миллионан советский калыкын достоянийже лийын. Мемнан дене у еҥ, коммунистический обществылан достойный еҥ-шамыч кушкын шогат. Стахановский движенийын инициаторжо-шамыч А. Стаханов, Виноградова-шамыч, М. Демченко да моло йолташ-шамычат, Советский Союзын геройжо-шамыч коклаштат ятырже молодежь кокла гыч улыт.

В. И. Ленинын заветше-шамычым, кудым кызыт Сталин йолташ развиватла, комсомол честь дене шуктен толеш.

Комсомол партийын эн лишыл помощникше улеш. Тудо государственный да озанлык пашаште партий ден правительствын директиве-шамычым илышыш активно пуртен толеш. Тудо шкенжын практический пашажым марксистско-ленинский теорий тунеммаш дене кылден толеш. Коммунистический строительствын задачыже-шамыч вашталтын толмо дене комсомолынат пашаже весемеш да кугемеш. Но коммунистический моральын требованийжым комсомол кеч кунамат, кеч куштат монден огеш керт.

Кызытсе жапыште партийын XVIII с'ездшын решенийже-шамычым илышыш пуртен толмаш да ВКП(б) уставын комсомоллан производствыште участвоватлаш пумо правам шуктымаш—комсомолын тўҥ задачыже.

Кызыт СССР Верховный Советын 26 июньышто лукмо Указшым шуктен толмаш, общественный колхозный животноводствым развиватлымаш да пўтынь государственный обязательствым шке жапыште темымаш комсомолын решающий задачыже. Тиде шотышто комсомол шкенжын большевистский организованностьшым да деловитостьшым ончыктышаш.

СССР Верховный Совет Президиумын „СССР-ын Государственный Трудовой Резервше-шамыч нерген" Указшым, СССР калык комиссар-шамыч Советын пунчалжым да СССР-ысе средний школа-шамычын старший класслаштышт да высший учебный заведенийлаште тунеммылан тўлымашым установитлыме нерген да стипендийым назначитлыме порядокым вашталтыме нерген умылтарымаште комсомол эн кумда верым налшаш да илышышке тўрыс пуртен толмаште кугу полышым пушаш.

Нине конкретный задача-шамычым шуктен толмаш комсомолын коммунистический мораль духеш воспитыватлалт толмыжын проверкыже улеш. Комсомольский организаций да чыла комсомолец-шамыч тиде проверкыште шкенытын большевистский ямде улмыштым ончыктышаш улыт.

В. Тихонов.

Колхозын поянлыкше кушкеш

„Интернационал" колхозеш (Свердловский область) МТФ-ым, КТФ-ым, ОТФ-ым шукертак организоватлыме. Кызыт нине ферма-шамычым тўрыс укомплектоватлен шуктымо.

Тений колхоз 9 рывыжым налын, питомникым организоватлен. Тыгак СТФ-ым да ПТФ-ым организоватлаш колхозник-шамыч пунчалым луктыныт. Нине ферма-шамычым укомплектоватлаш тўҥалме.

МТФ-лан ыштыме вўтам механизироватлыме. Ушкал-шамычлан ветеродвигатель дене вўд пуалтеш.

Колхозышто больница, средний школа уло.

Н. Калелов.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

КОК СТИХ

1. Чарла

Кахшан вонтен
лавран верлаште
пыкше илен
изи ола.
Улмаш олаже
куп лонгаште—
чодра поншелсе
шем Чарла.
Чарла...
лӱмжат
марла окартыш!..
Шарнем:
ик кадык пеш окай—
„Чарла“-ш
кӱлеш
„нге“ ешартыш,
вара
лиеш
чарлангэ!
Тугай
чарлангэ—
пыык кадык.
Шемалгэ.
Шӱяш тӱналше олым гай
йолан.
Илаш тудлан
кӱлеш
сертат
юалгэ,
да пӱдже
вер
лавран,
купан.
Кочкаш тудлан
кӱлеш копшангэ,
шыкэ,
ӱвра да шукш,
молат...
Вот лач тугай
улмаш
Чарла—Чарлангэ!
Да тыште екжат
иленыт тугане—
ала коленыт,
ала илат?!
Кунам
ола покшеч тый
ошкылат гын—
Чыла вере шып.
Тымык.
„Мертвый час“.
Лач
йол йӱмач
лавра шыжалтме
шокта
коклан—
„Чып—
чап!“
Лач рушарнян эрдене
ойгакше йӱкым
орен луктеш
полталге чаҥ.
Марий-влак
келыт
уремыште
келге лӱкым.
Каят.
Луклаште
кӱчызӧ кашак шогат.
Кӱчат.
Монах,
монашка-влак
йычи—
мучи
эрталыт,
тошкештылеш кулак,
пыкше
лӱнга
мещан,
туштак
тӧча
чолак,
молат
коялыт:
пуалше логаран,
трахом шинчан...
Адак
кленчам рӱзен
эрталыт,
да мӱшкырышт тореш
каймеш лӧкат,
Кахшан вонтен
пӧрдалыт,
туштак
ала кӧн вуйым пеш
лочкат...
Иконым
черкыште
чоткен шупшалыт.
Алтарыште
вучыш
попым
аранажат.
Поп пӧртыштат
лӧкат,
шупшалыт,
курвалакат
поп вате,акажат...
Мӱндӱр-мӱндӱр верлаште
Пигасов[1])
пудештын
Рудиным[2]) вурсалын
шинчылден:
— Йӧра,—ойлен,—
тудлан
Царевококшайск,
йомеш дыр лач тушан
тӱнчыген..

2. Йошкар-Ола

Мотор
садла
кеош
ола,
лӱшка,
мура
Йошкар-
Ола.
Мый кажне кечын
эр
кынелын
лектам
уремыш,
ошкылам.
Йолташ-влакемже
чоҥешталыт,
ончат кава гыч
Йошкар-Олам.
Шинкше семын койын
йылгыж,
йолгыж
Кахшан экер
йоген вола.
Кахшан вонтене
кушкын
волгыж
йӧратымем—
Йошкар-Ола!
Ялт теҥыз семын
ловыкалтше
нур покшечын
вургалтарен
чодрам,
яллам,
толеш чот повезд
ӱжара йӱмачын,
ужаш вашка
Йошкар Олам!
У зданий шамычше мынярв!
Ончал-ян,
нӧлтыт,
кушкыт,
чот
шарлат.
У сылне тул ден ялт
оярыш—
кузе волгалте
Йошкар-Ола!
Простой,
сӧрал
архитектура,
да кушкыт
сылнын
у
молат,
ош кече йолла пурен
культура—
Тыгай мемнан Йошкар-
Ола!
Тарайла койшо нермыч-
вланым
строитель-шамыч
кӧвӧлат,
пеш чапле кож пӧрням
кондалыт—
сылнештарат Йошкар-
Олам.
Эр южым пӱчкын
йоҥгыжалтарыш
Маслозавод—
ӱм лмдыла.
Электро-
ванш
ло-
жашым
кажне
ларыш
шыҥ тема.
Поян Йошкар-Ола!
Кол-
хоз
гыч
воз
ден
кон-
дат
шы-
даҥым,
толеш
уржа,
тар,
шож,
шӱлят.
Лӱшка
пазар,
мызар
саскаҥын,
ӱяҥын,
мӱяҥын,—
тыгай мемнан
Йошкар-Ола!
Кахшан
вонтене—
водный станций,
стадион,
мотор верла.
Туштак,
куштат
у чапле танцым—
тыгай мемнан
Йошкар-Ола!
Саскаҥ
шочеш
мемнан
пиал,
йолташ,
ласкан
ончал:
эше сай кечын
у саскаже верчын
пашаште
сталинский темпым
налын,
куанен,
сеҥымаш
знамям
нӧлтат чылан.
Ола ӱмбалне—
шӧртньӧ кече,
йолга,
волга,
вӱчка Йошкар-Олам!
Эрден,
кастен
РВ 61
ойла,
мура,
мура,
ойла—
колта
саламым
Сталин деке
Марий
столица—
Йошкар-Ола!

ОСМИН ЙЫВАН.

1–2) И. С. Тургеневын „Рудин“ романжын геройжо-шамыч.

АЗА ЛӰМ ПУМАШ

(Мыскара ойлымаш)

Микывыр Йыван гай еҥым мемнан ялыште шагал муат. Сай айдеме. Сай велэ огыл, ушан. Иктаж могай погычымаш але тек чумырген каҥашымаш—Микывыр Йыванын ойжо кӱш налеш. Тидат велэ огыл. Микывыр Йыван ялыште первый мыскараче. Ойлаш тӱҥалеш — утен каймеш воштылта. Южгынамже пыжыктен пуа гын, керек шого, керек коля рожыш пурен кае. Икманаш—Микывыр Йыван ушан, весела айдеме.

Туге гынат, тудын ик ойгыжо ыле. Чынжым каласаш, мыланна тудын ойгыжо—ойгат огыл, а тудлан, вот, ойго.

Кум ӱдыржӧ уло, ик эргат уке. Кунар гана тиде нерген ватыж дене ойлен. Доктыр декат миен коштын толын маныт,—уке, нимат ок полшо. Ӱдыр-шамыч улыт, эрге уке. А эргым пеш ончынеже.

Тыге тудо эрге нерген ик гана велэ огыл шонен.

Но илышыште тӱрлӧ лийын кая. Микывыр Йыванын илышыштыжат тыгак лие.

Микывыр Йыван вучен огыл гынат, ватыже тений эрге азам ыштен. Латкок кремган, эрге аза! Могай куанымаш! Микывыр Йыванын шулдыржо велэ уке, куанен иктым ышта, весым ышта, ну, ор‘еҥ велэ—курышталыштеш. Вӱдым конда, конгаш олта, ватыжлан йошкар аракам налын. Изи пондашыже ыле—тудымат бритлен шуэн. Тыге ик кече эртен. Эрлашыжым азалан лӱмым возыкташ каяш кӱлеш. Могай лӱмым пуаш? Ты марте Микывыр Йыван ала момат шонен пытарен гынат, лӱм нерген ушышкыжат пурен огыл. А вот тураш толын шуын, могай лӱмым пуаш, ок шинче. Ӱдыр аза-шамычлан шонен шоген огыл. Тайра ма, Майра ма—садак лӱм. А тиде эрге. Просто эргат велэ огыл—первой эрге, латкок кремган. Садлан шке семынже—„сай лӱмым пуаш кӱлеш“—шоналтен. Иктаж могай ушан айдемын лӱмжым, историческийым. Лийже гын, лийже—ялыште тудын эрге лӱм гай иктынат ынже лий. Тыге шонен, первояк тошто календарьыште ончаш пижын. Ятыр ончен шинчен—иктымат келшышым муын огыл. Эртак Сопром, Онтон-шамыч велэ. Тыгай лӱм деч вара вуйыштетат „тоҥ-тоҥ“ велэ шокта.

Тыге шкетын шонен муын огылат, пелэ кыдалаш школышто туныктышо Иван Семонович дек каен.

Иван Семонович ялыште чылалан палыме. Тудо ик колхозный погынымашымат ок кодо, эре мия. Иктаж могай нелэ йодыш лектеш гын, куштылго йылме дене рэш умылтарен пуа. Садлан колхозник-шамычат тудым йӧратат. Иктаж мом школлан ыштен пуаш йодеш гын, колхозник-шамыч вуйым огыт шупш. Йодмыжым шуктат. Тудат колхозник-шамычын йодмыштлан ик ганат отказен огыл. Кертмыже, моштымыжо семын полшен. Микывыр Йыван тидым раш шинченат, Иван Семенович деч исторический лӱмым кычал пуаш йодын пурен.

Иван Семонович первойжо ӧрмӧ гай лие гынат, Микывыр Йыванын йодмыжлан, исторический книгаште лӱм-шамычым кычалаш тӱҥале. Иктаж кок ластыкым ончымек, каласыш:

— Мор.

— Мор?

— Мор...

Уке, ок келше. Мыйын кува Мор олмеш, мӧрат манаш тӱҥалеш.

Иван Семенович адак изиш ластыклыш да каласыш:

— Геродот.

— Геродот? Такше лӱм уда огыл да, но Ведотла шокта. А мемнан ялыште Ведот лӱман-шамычым керек комдо дене пого. Тый мыланем сайракым кычал пу. Айдемыжат ушан лийже.

Иван Семоныч адак ластыклаш тӱҥале. Йошкар коман книгам ончен пытарымек, весым ластыклаш пиже. Ик ластыкеш шогалын каласыш:

— Сократ.

— Ой, уке. Еҥже сай улмаш гынат, лӱмжӧ мемнан марий йылмыште чокракла велэ шокта. Весым кычал ончо.

Иван Семоныч адак ластыклаш пиже.

— Ну, ынде муым. Тидыже келша дыр?

— Могай?

— Лӱмжӧ куштылго огыл гынат, тендан ялыште тыгай лӱм иктынат уке. Уке велэ огыл, колынат огытыл дыр?

— Могай?

— Набуходоносор.

— Кузе, кузе?

— Набу-хо-до-но-сор.

— Ой, ой, ой! Лӱмжымат муат вет. Тыгай лӱмым кува огыл, мыят каласен ом мошто. Тый куштылгыракым кычал.

— А мо, нелэ мо?

— Нелэ улде. Кузе каласышыч? Мый мондышымат.

— Набуходоносор.

—Набумононо... тфу, каласенат мошташ ок лий.

—Ала Эмиль йӧра?

— Эмиль, вот тиде лӱм. Лӱм гын, лӱм. Сылне, куштылго, исторический.

Шаҥгак тидым каласаш кӱлеш ыле. А тый ала могай кум-ныл пачашан лӱмым кычалат. Микывыр Йыван шкаланже келшыше лӱмым муын, Иван Семоновичлан таум ыштен, лектын кайыш. **Шырчык Кости.**

57

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Германский увертарымаш-шамыч

Берлин, 8 октябрь (ТАСС). Германский информацион бюро германский армий верховный командованийын тыгай сводкыжым увертара: „7 октябрьыште германский бомбардировщик-шамычын кугу соединенийышт Лондон ўмбак нападенийым ыштеныт да кугу калибран бомба-шамычым Темза деч эгадыштыла железнодорожный сооружений-шамыч ўмбак, тугак Сэри-Комершел ден Вестиндский док-шамыч ўмбак кудалтеныт. Южный Английыште германский бомбардировщик-шамыч военный предприятий-шамычым да военный шотышто важный об'ект-шамычым эффективно бомбардироватлевыт. Манчестер, Ливерпуль да Эдинбург ўмбак йӱдым велетым ыштыме годым кугу пожар-шамычым ужаш лиеш ыле.

Пытартыш йӱд вошт английский самолет-шамыч шуко верлаште Германийыш пураш тӧченыт. Нунын главный цельышт Берлин лийын. Туге гынат, противовоздушный пушкырак самолет-шамычым поктен колтымо. Икмыняр английский самолет-шамыч Берлин дек пурен да бомба-шамычым кудалтеныт. Икмыняр энтекым ыштыме. Населений коклаште шуко колышо ден сусыргышо-шамыч улыт. Кок английский самолетым зенитный артиллерий деве волтен шумо. Тенгече противникын чылаже 32 самолетым йомдарен. 13 германский самолет увер деч посна йомын".

Китайыште военный действий-шамыч

Центральный Китайыште

Цзянсу провинцийыште бой-шамыч Нанкин районышто каен шогат. Цзюйюн ден Лишуй ола-шамыч атаковатлалтыт. Китаец-шамыч 200 еңган японский отрядым пытареныт, оружийым налыныт.

Цзянси провинцийын северный ужашыштыже китайский войска-шамычын отрядышт Фухэ энер гоч вовченыт да ик японский гарнизоным атаковатленыт.

Южный Китайыште

Гуандун провинцийын южный ужашыштыже японец-шамыч 4 октябрьыште Лэйчжоу полуостровышто десантым уэш лукташ тӧченыт, но кӱчык жапан столкновений деч вара чакнен каеныт.

Гуанси провинцийын южный ужашыштыже Наньнин районышто посна столкновений-шамыч лиедат.

* * *

Ынде пале лийын: 4 октябрьыште Чэнду ўмбак (Сычуань провинций) японский авиацийын налетым ыштымыже годым 125 еңым пуштмо да 500 еңым сусыртымо.

6 октябрьыште Чунцин ўмбак японский авиацийын налетым ыштымыже годым бомба-шамыч пудештмаш деве 300 пӧрт шаланен.

7 октябрьыште японский самолет-шамыч Куньмин олам (Юньвань провинций) тиде арняште кокымшо гана бомбардироватлевыт. Самолет-шамыч Французский Индо-Китайысе у японский база-шамыч гыч чоңештеныт, манын, полагатлат.

Пионерский активым сайлыша

Йошкар-Осасе 7-ше номеран средний школын 4-ше классыште тунемше пионер-шамыч 8 октябрьыште пионерский актив сайлымашым эртарышт.

Звеньевой вожатый шамыч да отряд председатель Клара Башмакова пеке отчетыштым кодмо тунемме ийысе паша верген ойлышт.

Выступатлыше пионер-шамыч ваш-ваш полшен, отлично да сай тунемаш, чыланат галстук деве кошташ, отрядым сечыл верыш луктащ, манын кутырышт.

Кодшо ийысе пашам сайлан шотлен, тений пашам эше сайрак ышташ пунчалмеке, у активым сайлышт.

Отряд председательлан Валя Михеевам редакционный коллегийыш Г. Красношцековым, Н. Кузнецовам, З. Мертвищевам да звеньевой вожатыйлан Н. Долгачевам, Г. Чижовым, И. Житинкинам, В. Смышляевам сайлышт.

Нуно чыланат пашам келшен, сайын ышташ мутым пуышт.

В. Гейст,
7-ше номеран средний школын старший пионервожатыйже.

Призывник-шамычлан спектакль

Кожлаерский средний школышто (Моркинский район) драмкружок вий деве 4 октябрьыште призывник-шамычлан Н. Ивановын „Ӱчӧ" пьесыжым шындыме. Лыстывий рольым А. Никитина, Терейым — К. Михайлов сайын модыч.

Кызыт драмкружок Октябрьский пайремлан С. Николаевын „Вӱдшӧ йога" пьесыжым ямдыла.

А. Сергеев.

Пашаште вашталтыш уло

„Волгенче" колхоз (Звениговский район) пеленсе комсомольский организаций отчетно-сайлымаш погынымаш деч ончыч несоюзный молодежь деве пашам вачарын ыштен, комсомольский членский взносым жапыште огыл поген, комсомольский погынымаш-шамычым ямдылалтде да пеш шуэн эртеныт. Садланак вет комсомольский организаций нимынярат кушкын огыл.

Отчетно-сайлымаш погынымаште комсомольский организацийын секретарьжылан ударник, активный комсомолец Краснов йолташым сайленыт. Тудо погынымаште ончыктымо ситыдымаш-шамычым ушыш налын, комсомольский организацийын пашажым саемдаш пижын.

Несоюзный молодежь деве паша ыштымашымат саемдыме. Колхозысо несоюзный молодежым комсомольский погынымашке ўжаш, культурно-массовый пашашке шупшаш тӱҥалме. Отчетно-сайлымаш погынымаш деч вара ончыл колхозный молодежь кокла гыч 6 еңым комсомолышко пуртымо.

Колхозник-шамыч коклаште агитмассовый пашам посна комсомолец-шамыч сайын ыштен толыт. Агитатор-комсомолец В. Краснов, Калабашкин да Макарова йолташ-шамыч колхозник-шамыч коклаште кажне кечын политбеседым эртарат.

Кажне комсомолец предоктябрьский социалистический соревнованийыш ушнен, колхозный производствышто примерым ончыктен толеш. Кылмаш кугалмаште Краснов, Мартынов, Замышкин, Салтыкова да молат паша нормым 130 процентлан темен шогат.

Комсомольский членский взносым погымаштат порядокым ыштыме. Комсомольский погынымашым план почеш сайын ямдылалтын эртарат.

Ив. Казаков.

Учитель—агитатор

Сенькинский начальный школышто (Йошкар-Олинский район) А. Смирнова йолташ 26 ий туныктышылан ышта.

Тудын туныктымо йоча-шамычше кызыт инженер, врач, артист, летчик лийыныт. Тений тудо тиде школышто 2-шо ден 4-ше классым туныкта. Кок классыштыже ученик-шамыч первый кече гычак школышко кече кодыде коштеш, „отлично" да „хорошо" отметка деве тунемаш тӱҥалыныт.

А. Смирнова йолташ туныктымо паша деч посна колхозлаште политико-массовый пашам активно ыштен шога. Тудым „Павловский" колхозышко агитаторлан прикрепитлыме, тыште ынде 2 ий ышта. Арнялан ик гана международный положений деве беседым да газетым йӱкын лудмашым эртара.

М. Веденькин.

Примерым ончыктат

Моркинский районышто посна комсомольский организацийласе комсомолец-шамыч колхозный производствышто активно участвоватлат, паша нормым утыж деве темен толыт.

„Спартак" колхозысо комсомолец-шамыч паренгым лукмаште пашам стахановски ыштат. Теве комсомолка Е. Майкова, А. Смирнова, В. Иванова, З. Владимирова да моло йолташ-шамычат паренге лукмаште нормым 150—200 процент марте темат.

Тыгак „Йошкар май" колхозысо комсомолец Н. Маркелов, З. Данилова, Л. Короткова, В. Гаврилова да И. Данилов йолташ-шамыч паша нормым 200 — 210 процент марте темат.

З. Кушаков.

Кажне мӱкш еш деч 35 килограмм мӱй

Тений „Великий путь" колхоз (Пектубаевский район) мӱкш отар деч кугу доходым налын. Кажне мӱкш еш деч 35 килограмм мӱйым налме. Чылаже 3 центнер да 84 килограммым.

В. Загайнов.

Пырдыж газетын рольжым утларак нӧлташ

Старо-Тор'яльский сельсоветысе (Ново-Тор'яльский район) чыла колхозыштат пырдыж газета жапыште лектеш.

Пырдыж газетын редколлегийыштыже комсомолец-шамыч улыт.

Теве „Ушемнур" колхозышто комсомолец И. Егошин йолташ март тылзе годсек 9 номерым луктын.

Сельсовет пеленсе лудмо пӧртын вуйлатыше комсомолка Н. Полушина йолташ колхозлаште пырдыж газетым лукмаште кугу полышым пуэн шога.

Тиде сай паша деве пырля, пырдыж газета-шамычын пашаштышт ятыр ситыдымаш уло. Эн первояк — колхозлаште прогульщик, лодырь, рвач вашталтареш кучедалмаш кӱлеш кӱкшытыштӧ огыл. Кокымшо — стахановец, ударник-шамычым чапле паша опытышт шагал ончыктат.

Ончыкыжым пырдыж газетын рольжым эше утларак нӧлталман. Колхозышто пенгыде дисциплина верч кучедалмаште пырдыж газета организатор лийман.

Е. Юркина.

Кузнецовский средний школа пеленсе пионерский организацийлан полыш кӱлеш

Кузнецовский средний школышто (Йошкар-Олинский район) 8 пионерский отряд уло. Отряд вожатыйлан комсомолец шамычым сайлыме. Вожатый-шамыч кокла гыч В. Мельникова, А. Павлова да Н. Вахрамеева йолташ-шамыч пионерский пашашке уло кумылыштым пыштен пижыныт. Нуно школышто учебно-воспитательный пашам саемдымаште школлан эреак полшат, тунемше-шамычын дисциплинышт нӧлталашлан массово-воспитательный пашам сай организоватлевыт. Эртыше тунемме ийыште посна тунемше-шамычын (Плотников, Ресторгуев, Секретарев) поведенийышт сай огыл ыле. Вожатый-шамыч вуйын деве воспитательный пашам посначын ыштен толыныт, садлан ынде тунемше-шамыч шке поведенийыштым саемденыт.

Кызыт пионер-шамыч вий деве школышто вечерым эртараш ямдылалтыт. Вечерын программышкыже пьеса („Сердца четырех"), тӱрлӧ частушкым мурымаш, Сталин нерген муро-шамыч, пирамида да моло номерат пурат.

Тидын деве пырля пионерский организацийын пашаштыже але ситыдымаш-шамычат ятыр улыт. Посна тунемше-шамыч тунеммаште прогулым ыштат, начар тунемыт, а комсомольский организаций да южо пионерский отряд нине ситыдымаш-шамычым жапыштыже кредалме шотышто нимом ыштен огытыл.

Пионер-шамыч коклаште пионерский символикым умылтарымашым вачар организоватленыт, садланак южо пионер-шамыч шуко годым галстук деч посна коштыт. Пионерский атрибутат йоча коллективым организоватлыше рольым налын ок шого.

ВЛКСМ ЦК X пленумын решенийже пионерский пашашке учитель-шамычым шупшын шогымым требоватла. Но тиде школышто учитель-шамыч пионерский организацийын пашажым саемдымаште полышым пуэн огыт шого. Старший вожатый В. Гуськова йолташат учитель-шамыч деч полышым эреак огеш йод. Йошкар-Олинский райкомолын школьный молодежь да пионер-шамыч коклаште паша деве эреак действоватлыше комиссийже Кузнецовский средний школа пеленсе пионерский организацийлан нимогай полышымат ок пу.

Кузнецовский средний школышто пионерский организацийын пашажым сайын организоватлашлан чыла условий уло. Улшо условийым моштен кучылташлан райкомол ден тудын школьный молодежь да пионер-шамыч коклаште паша деве эреак действоватлыше комиссийже деч комсомольский ден пионерский организаций-шамычлан конкретный полышым пумашым гына требоватлалтеш.

В. Мамаев.

Отв. редактор—
И. М. САЙТИЕВ.

Э1166. АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Пограничная, дом № 45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата. 2—8